

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

доктора медичних наук, професора, завідувача кафедри нормальної та патологічної клінічної анатомії Одеського національного медичного університету, Апфельханс Олени Леонідівни на дисертацію

Гірняка Ігоря Івановича

“СТРУКТУРНІ ЗМІНИ ЖОВЧНИХ ПРОТОК ПІД ВПЛИВОМ ОПІОЇДУ
(експериментальне дослідження)”,

подану до захисту в спеціалізовану вчену раду ДФ 35.600.028
при Львівському національному медичному університеті імені Данила

Галицького МОЗ України

на здобуття ступеня доктора філософії

в галузі знань 22 Охорона здоров'я

за спеціальністю 222 Медицина

1. Актуальність обраної теми дисертації.

Дисертаційна робота Гірняка І.І. є оригінальною морфологічною роботою. Питання компенсаторних і пристосувальних реакцій в печінці відіграє важливу роль у дослідженні загальної проблеми адаптації організму до дії несприятливих чинників. Як основний орган, що забезпечує гомеостаз, печінка стикається з великою кількістю ксенобіотиків, і повинна знезаразити їх та забезпечити перетворення шляхом низки біохімічних реакцій. Як більшість країн світу, Україна потерпає від пандемії наркозалежності, що стрімко розповсюджується серед молодих, працездатних громадян країни.

Зважаючи на наведене, дослідження, яке спрямоване на з'ясування морфологічних змін жовчних проток за умов впливу опіоїду є актуальним та своєчасним, таким, що відповідає викликам сучасної медицини.

Обрання у якості препарату опіоїду саме налбуфіну було обґрунтовано різноспрямованими даними щодо його анальгезуючої дії. Існують роботи, в яких описано розвиток залежності від даного препарату. Крім того, є поодинокі праці, присвячені впливові опіоїдів на будову органів травної системи, в тому числі печінки та жовчних шляхів.

Таким чином, наукове дослідження, спрямоване на з'ясування нових ефектів відомого препарату на стан органів при тривалому вживанні, набуває особливої медико-соціальної значущості.

2. Ступінь обґрунтованості положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна, повнота їх викладу в опублікованих працях.

Дисертантом на високому методологічному рівні проведено велике за об'ємом комплексне морфологічне дослідження: був виконаний експеримент з моделювання хронічного опіоїдного впливу з фіксацією результатів морфологічних змін в жовчних протоках та судинах гемомікроциркуляторного русла. Для виявлення структурних змін органів та тканин були застосовані гістологічні, морфометричні та електронно-мікроскопічні методи.

Дисертація викладена українською мовою на 184 сторінках комп'ютерного тексту, з яких 141 сторінка – основного тексту, і документована 63 рисунками, 14 таблицями та 13 діаграмами, які в логічній послідовності обґрунтовують достовірність викладеного матеріалу. Вважаю кількість ілюстративного матеріалу достатньою для аналізу та узагальнення отриманих результатів і формулювання висновків щодо особливостей будови жовчних проток за умов тривалого впливу опіоїду.

Список використаних джерел містить 207 літературних джерел, з яких 85 подано кирилицею та 122 – латиницею. Список цитувань джерел літератури за обраною проблемою містить лише посилання на конкретні публікації. Бібліографічний опис використаних джерел, оформлений згідно з чинними стандартами (ДСТУ 7.1:2006).

У дисертаційній роботі отримано нові дані про зміни будови жовчних проток в нормі та динаміки змін морфології жовчних проток і ланок їх гемомікроциркуляторного русла на різних термінах хронічної опіоїдної інтоксикації.

Автором було виділено та описано особливості структури жовчних проток у здорових тварин та на тлі тривалого впливу опіоїду. Доведено, що структурні зміни мають відмінності залежно від терміну спостереження.

Вперше автором було деталізовано послідовність, якісну і кількісну характеристики морфологічних змін у структурі печінкових та позапечінкових

жовчних проток щурів при експериментальній опіювній інтоксикації. З'ясовано, що за умов вживання опіювду спостерігаються морфологічні зміни вже на 2-у тижні введення налбуфїну, при чому вони поступово зростають, сягаючи максимуму на 6-ий тиждень.

За результатами досліджень здобувачем, у співавторстві та одноосібно, опубліковано 12 наукових робіт, в яких автор оприлюднив основні результати власних досліджень. Із загального числа публікацій: 5 статей опубліковано у фахових наукових виданнях України, 1 – у закордонному виданні, 6 публікацій у матеріалах конференцій.

Основні наукові положення, висновки дисертації оприлюднені й обговорювались на: науково-практичній конференції з міжнародною участю «Індивідуальна анатомічна мінливість органів та структур організму в онтогенезі» (Чернівці, 13-15 вересня 2018); VII Конгресі Наукового товариства анатомів, гістологів, ембріологів, топографоанатомів України (Одеса, 2-4 жовтня 2019); X Міжнародній науково-практичній конференції «Perspectives of world science and education» (Ліверпуль, Велика Британія, 27-29 травня 2020); XI Міжнародній науково-практичній конференції «Perspectives of world science and education» (Осака, Японія, 15-17 липня 2020); науково-практичній конференції «Актуальні питання сучасної морфології» (Запоріжжя, 30 вересня-2 жовтня, 2020); VIII Конгресі Світової Федерації Українських Лікарських Товариств (Львів, 2020).

3. Теоретичне і практичне значення результатів дослідження.

Отримані результати дисертаційного дослідження Гірняка І.І. мають важливе теоретичне значення, тому що розширюють і доповнюють сучасні уявлення про особливості морфологічних і морфометричних змін структури печінкових та позапечінкових жовчних проток в цілому та складових їх гемомікроциркуляторного русла при хронічній опіювній інтоксикації.

Ці дані можуть бути використані в навчальній і науковій роботі профільних морфологічних кафедр, лікувальній роботі кафедр

терапевтичного профілю, сімейної медицини, психіатрії та наркології, а також в клінічній роботі відділень гепатології.

4. Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому.

Дисертаційна робота Гірняка Ігоря Івановича «Структурні зміни жовчних проток під впливом опію» (експериментальне дослідження) побудована в класичному стилі, вона цілком відповідає основним вимогам щодо оформлення дисертацій. Робота є самостійним, завершеним науковим дослідженням, яке містить нове вирішення науково-практичної задачі: отримано нові дані про зміни будови печінкових та позапечінкових жовчних проток та ланок їх гемомікроциркуляторного русла в нормі та динаміка морфологічних змін, що виникають, на різних термінах хронічної опію інтоксикації.

Робота відповідає шифру спеціальності 14.03.01 – нормальна анатомія.

У Вступі здобувач обґрунтував актуальність проведеного дослідження, чітко сформулював мету та задачі дослідження, визначив об'єкт та предмет дослідження, аргументовано вказав методи дослідження, висвітлив наукову новизну і практичне значення отриманих результатів, зазначив свій особистий внесок, описав географію наукових форумів з апробацією результатів виконаної наукової роботи.

Розділ 1 присвячений огляду літератури. Дисертантом здійснено глибокий патентно-інформаційний пошук. Аналіз джерел літератури проведено кваліфіковано і критично, підкреслені основні питання, які потребують уточнення та подальшої розробки. Цей розділ включає джерела, що описують морфологію жовчних проток у людей і тварин в нормі та їх зміни під впливом ендо- та екзогенних чинників, а також можливості корекції виявлених змін та ефекти препарату налбуфін. Наприкінці огляду літератури зроблено узагальнення, що дозволяє краще зрозуміти нез'ясовані і маловивчені аспекти цієї проблеми. Результати аналізу літературних джерел опубліковані в статті.

У Розділі 2 дисертації детально описані матеріал та методи дослідження,

які повністю адекватні поставленим завданням і, доповнюючи один одного, дали змогу одержати цілісну уяву про особливості визначення морфологічного стану жовчних проток за умов експериментально індукованого хронічного впливу опію. Отримані результати підлягали обробці статистичними методами, внаслідок чого в роботі побудовано таблиці, які обґрунтовують описані в дисертаційній роботі положення і висновки.

В Розділі 3 автор дає характеристику мікро- та ультраструктурних особливостей морфології печінкових та позапечінкових жовчних проток в нормі. Результати досліджень, які представлені в даному розділі дисертації, відображені в тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

В Розділі 4 автор дає характеристику особливостей структурної організації жовчних проток за умов хронічної опіюїдної інтоксикації в динаміці. Результати досліджень, які представлені в даному розділі дисертації, відображені в 5 статтях та 5 тезах науково-практичних конференцій.

У Розділі «Аналіз та обговорення результатів дослідження» автором підсумовано отримані результати експериментального дослідження, зроблені узагальнення та проаналізовано літературні дані у співставленні з власними результатами. Доведено, що налбуфін викликає суттєві зміни мікро- та ультрамікроскопічної будови жовчних проток, підсилює дезорганізацію холангіоцитів, сприяє виснаженню в них компенсаторно-присосовних реакцій внаслідок тривалого вживання опію.

Вірогідність наведених результатів дисертаційного дослідження обґрунтована тим, що всі положення, висновки і рекомендації дисертаційної роботи сформульовані на підставі аналізу одержаних результатів з використанням великого за обсягом матеріалу.

Отримані в результаті виконання дисертаційної роботи дані були відображені в фахових журналах України та Європи, у тому числі в тих, що входять до наукометричних баз.

Дисертація містить велику кількість рисунків, таблиць та діаграм, які є ілюстративним підтвердженням достовірності отриманих результатів.

Все вищезазначене дає підстави вважати, що викладені в дисертаційній роботі положення і 7 висновків є достатньо конкретними, науково обґрунтованими і логічно випливають із отриманих результатів дослідження. Висновки чітко висвітлені у наукових публікаціях І.І. Гірняка.

5. Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці.

Проведені здобувачем дослідження розкривають особливості морфологічного стану печінкових та позапечінкових жовчних проток щурів за умов хронічного впливу опіюду налбуфіну в динаміці. Виявлені відмінності реакції в різні терміни дослідження.

Доведена доцільність використання отриманих даних у практичній медицині.

Отримані у ході виконання дисертаційної роботи результати знайдуть своє подальше використання в клінічній практиці лікаря функціональної діагностики, терапевта, сімейного лікаря, психіатра, нарколога, гепатолога та ін.

Вважаю, що отримані здобувачем результати дослідження мають фундаментальне значення та можуть бути використані при викладанні нормальної та патологічної анатомії, психіатрії, наркології та при написанні навчальних і наукових видань.

6. Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації.

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу варто звернути увагу на деякі недоліки:

- в роботі наявні поодинокі граматичні помилки;

- відсутні патенти, інформаційні листи МОЗ, методичні вказівки, тобто практичні лікарі не мають можливості ознайомитися з результатами даної роботи;
- висновки занадто об'ємні, перевантажені цифровими даними, дещо важкі до сприйняття. Вважаю, що потрібно було би викласти їх більш стисло.

Крім того, розглядаючи матеріали дисертації, виникли окремі **питання**, на які хотілось би почути відповідь, а саме:

1. Які відмінності у макроанатомії шляхів виведення жовчі у щура та людини?
2. У який термін експерименту структурні зміни жовчних проток можна вважати вже незворотніми і які морфологічні ознаки цієї незворотності?

Вказуючи на існуючі незначні недоліки, слід визнати загальний високий рівень поданої до захисту дисертаційної роботи. Зазначені неточності і редакційні огріхи в оформленні рукопису не знижують наукової цінності та висновків дисертації.

7. Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.
Дисертаційна робота Гірняка Ігоря Івановича «Структурні зміни жовчних проток під впливом опіюду (експериментальне дослідження)» (науковий керівник – доктор медичних наук, професор Матешук-Вацеба Леся Ростиславівна) подана до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії, є самостійним, завершеним науковим дослідженням, яке містить нове вирішення науково-практичного завдання, що полягає у встановленні впливу опіюду налбуфіну на морфологічний стан жовчних проток щурів за умов хронічного вживання.

Вважаю, що на підставі викладеного дисертаційна робота Гірняка І.І. за актуальністю, об'ємом, методами дослідження, науковою новизною

одержаних результатів, теоретичним і практичним значенням, повнотою опублікування матеріалу, апробацією на наукових форумах відповідає встановленим вимогам пп. 10, 11 “Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії”, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 167 від 06.03.2019 р., із врахуванням змін згідно Постанов Кабінету Міністрів України № 979 від 21.10.2020 р. та № 608 від 09.06.2021 р., щодо дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань «22 – Охорона здоров’я» за спеціальністю «222 – Медицина», спеціалізацією 14.03.01 – нормальна анатомія, а її автор заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії.

Офіційний опонент,
професор, доктор медичних наук,
завідувач кафедри нормальної та патологічної
клінічної анатомії Одеського
національного медичного університету

О.Л. Аппельханс

